

<https://doi.org/10.62837/2024.10.187>

GÜLŞƏN QƏRİBOVA
gulshen.garibova@gmail.com
AMEA/Dilçilik İnstitutu

**PROFESSOR NİZAMİ XUDİYEVİN ARAŞDIRMALARINDA
“XX ƏSRİN 20-30-cu İLLƏRİNDƏN SONRAKI AZƏRBAYCAN
ƏDƏBİ DİLİ”**

Xülasə

Azərbaycanın çoxillik tarixində XX əsr xüsusi yer tutur. Bəhs edilən yüzillikdə Azərbaycan iki dəfə müstəqillik əldə etmiş, müxtəlif ictimai-siyasi formasiyalardan keçmişdir. XX əsrdə baş vermiş bütün bu proseslər ədəbi dilə də təsir göstərmişdir. Bu dövrdə ədəbi dilin saflaşdırılması, milliləşməsi, osmanlı, rus, ərəb və fars dillərinin təsirindən arınması uğrunda bir çox elm xadimləri, dilçilər mübarizə aparmışlar. Bu tədqiqatda görkəmli dilçi-alim, professor Nizami Xudiyevin XX əsrin 20-30-cu illərindən sonrakı Azərbaycan ədəbi dili haqqında tədqiqatları, nəzəri mülahizələri, ədəbi dilin inkişafı, zənginləşməsi və müasir dövrün tələblərinə uyğunlaşdırılması haqqındakı məsələlər araşdırılmışdır. Tədqiqat təsviri metodla aparılmışdır.

Açar sözlər: N. Xudiyev, sovet dövrü, ədəbi dil, dil və üslub, dil islahatları

Garibova Gulshan

**Professor Nizami Khudiyev's research on "Azerbaijani literary language after
the 1920s and 1930s of the 20th century"**

Abstract

The 20th century is very important in the long-term history of Azerbaijan. During the mentioned century, Azerbaijan gained independence twice and passed through various socio-political formations. All these processes that took place in the 20th century also affected the literary language. During this period, many scientists and linguists fought for the purification and nationalization of the literary language, freeing it from the influence of ottoman, russian, arabic and persian languages. In this study, prominent linguist-scientist, Professor Nizami Khudiyev's research on the literary language of Azerbaijan after the 20s and 30s of the 20th century, his theoretical considerations, the development and enrichment of the literary language and its adaptation to the requirements of the modern era were investigated. The research was carried out using a descriptive method.

Keywords: N. Khudiyev, soviet period, literary language, language and style, language reforms

Гарибова Гульшан

Исследование профессора Низами Худиева на тему «Азербайджанский литературный язык после 1920-1930-х годов XX века»

Резюме

XX век очень важен в многолетней истории Азербайджана. В течение указанного столетия Азербайджан дважды обрел независимость и прошел через различные общественно-политические формации. Все эти процессы, которые имели место в XX веке, также повлияли на литературный язык. В этот период многие ученые и лингвисты боролись за очищение и национализацию литературного языка, освобождение его от влияния османского, русского, арабского и персидского языков. В данном исследовании рассматриваются работы выдающегося лингвиста-учёного, профессора Низами Худиева, посвященные литературному языку Азербайджана после 20-30-х годов XX века, его теоретические соображения, развитие и обогащение литературного языка, а также его адаптация к требованиям современности. Исследование проводилось с использованием описательного метода.

Ключевые слова: Н. Худиев, советский период, литературный язык, язык и стиль, языковые реформы.

Azərbaycan ədəbi dilinin inkişafı uyğunda çalışmaları 20-30-cu illərdən sonra daha da intensiv hal alır. XX əsrin 20-30-cu illərindən sonrakı Azərbaycan ədəbi dilindəki dəyişikliklər, dövlət tərəfindən təşkil olunan dil siyasəti, texnologiya və mədəniyyət faktorları və digər müxtəlif amillər əsasında təyin olunmuşdur. XX əsr Azərbaycan ədəbi dili Ə. Dəmirçizadə, T.İ.Hacıyev, Y. Əliyev və başqa görkəmli dilçilər tərəfindən araşdırılmışdır. Həmin dilçilərdən biri də professor Nizami Xudiyevdir. O, “Azərbaycan ədəbi dili tarixi” adlı əsərində XX əsrin 20-30-cu illərindən sonrakı Azərbaycan ədəbi dilinin təsvirini vermiş və bu haqda öz mülahizələrini də bildirmişdir.

XX əsrin ilk yarısı Azərbaycan ədəbi dili öz yüksəliş dövrünü yaşayırdı. Bu mərhələdə dilçilik tarixində əlifba, lüğət tərkibi, orfoqrafiya və s. məsələlər ilə yanaşı, dilin leksik, qrammatik, və semantik sahələri də intensiv şəkildə inkişaf etməkdə idi. Həmin dövrdə kütləvi savadlanma, əhalinin mədəni səviyyəsinin yüksəldilməsi məqsədilə dilçiliyin bir çox sahələri dirçəldi, eyni zamanda əlifba və orfoqrafiya məsələləri ilə bağlı müəyyən dəyişikliklər həyata keçirildi, qərar və göstərişlər qəbul edildi. Aydın məsələdir ki, dilin digər yaruslarından fərqli olaraq, lüğət tərkibinin inkişafı daha sürətli olmuşdur. Professor Nizami Xudiyev yazır ki, XX illərdə lüğət tərkibinin inkişafı ictimai-siyasi həyatın dinamikası ilə düz mütənəsb olmuşdur. 20-30-cu illərdə lüğət tərkibində baş verən yeniliklər iki məqamda fərq edilir. Nizami Xudiyev həmin situasiyaları belə təsvir edir: “Ədəbi dilin vəziyyətini, eyni zamanda, iki baxımdan təsvir etmək olar – öz təbii inkişafı və qısa müddətdə xarici dillər çərcivəsində yaradılmış süni konservasiya. İlk dövrlərdə

köhnə sözlərlə yeni sözlərin mübarizəsi gedir, sosial-iqtisadi, elmi-texniki inkişaf, əlaqədar daxili imkanlar hesabına yeni sözlər yaradılmasına böyük ehtiyac hiss edilir. Alınma sözlərin potensialı artır və bununla yanaşı, onların işlənmə perspektivlərini tənzim etmək lüzumu ortaya çıxır” (3, s. 605).

Dilin lüğət tərkibinin inkişafında millətlərarası əlaqələr, milli münasibətlərin genişlənməsi, kütləvi kommunikasiya vasitələtinin də mühüm rolu vardır. Siyasi-iqtisadi və sosial əlaqələr nəticəsində formalaşan ümumi dil vahidləri xalqlar arasındakı milli münasibətlərin inkişafını şərtləndirir, eyni zamanda ümumi səciyyə daşıyan mövcud sözlərin işlənmə potensialını da artırır. Bu da müxtəlif mədəniyyətlərin yaxınlaşmasını və hər bir dilin lüğət tərkibinin zənginləşməsinə təmin edən əsas amillərdən biri kimi çıxış edir. Lüğət tərkibinin zənginləşməsində kütləvi kommunikasiya vasitələrinin rolu danılmazdır. Professor Nizami Xudiyev kütləvi kommunikasiya vasitələrindən biri olan və ədəbi dilin üslublarının diferensiallaşmasında, qrammatik normalaşmada, lüğət tərkibinin, xüsusilə terminoloji vasitələrin zənginləşməsində böyük rol oynayan mətbuatın əhəmiyyətini xüsusilə vurğulamışdır.

Dilin lüğət tərkibinin inkişafı leksik normanın keyfiyyəti ilə sıx bağlıdır. Professor Nizami Xudiyev XX əsrin ilk illərində leksik sistemdə baş vermiş dəyişikliyi belə izah edir: “XIX əsrin sonu, XX əsrin əvvəllərində rus-Avropa mənbəyi, ərəb, fars mənbələri ilə eyni gücdə olur. O mənada yox ki, rus-Avropa dillərindən ədəbi dilə keçən sözlərin kəmiyyəti ərəb, fars dillərindən keçən sözlərin kəmiyyəti ilə eynidir; əslində, ərəb, fars sözləri həddindən artıq çoxdur, eyni olan – mənbələrin tarixi-psixoloji nüfuzudur; ərəb, fars mənbəsi yüz illər boyu davam edən təsir təcrübəsi - ənənəsi, rus-Avropa mənbəsi isə perspektivi ilə güclüdür. Əsas lüğət fondu - ədəbi dilin leksik normasının etdiyi baza isə millidir, ona görə də iki müxtəlif mədəni-tarixi mühitin təsiri leksik normanı milli əsaslardan məhrum edə bilmir” (3, s. 610).

XX əsrin ilk illərində Azərbaycan ədəbi dilinin lüğət tərkibinin inkişafını şərtləndirən cəhətlərdən biri də lüğət tərkibinin fəaliyyət sahəsinin tədricən genişlənməsi kimi izah edilir. Xudiyev həm dilxarici, həm də dil daxili cəhətlərin mövcudluğunu vurğulayır. O, dilxarici cəhətlərə lüğət tərkibinin funksionallığını genişləndirən ictimai-siyasi, ədəbi-mədəni və mənəvi proses və dəyişmələri daxil edir. Azərbaycan dili dövlət dili statusu qazandıqdan sonra Azərbaycan ədəbi dilinin lüğət tərkibinin inkişafında dildaxili proseslərin təsiri artır. Nizami Xudiyev bu haqda yazır: “Azərbaycan dilinin dövlət dili olması ilə xalqın ictimai-siyasi mühitə müdaxiləsi genişlənir; istər ədəbi-bədii, istər publisistik, istərsə də elmi mühitə kütləvi axın baş verir, məktəblər açılır, elmi tədqiqat müəssisələri yaranır, mətbuatın fəaliyyət dairəsi genişlənir, beləliklə, ədəbi dilin lüğət tərkibi də onun sintaksisi ilə birlikdə zənginləşir” (3, s. 614).

“Azərbaycan ədəbi dili tarixi” əsərində XX əsrin ilk yarısında ədəbi dilin lüğət tərkibinin inkişafının ən əsas cəhəti kimi dilin milli əsaslar üzərində yenidən qurulması məsələsi xüsusilə vurğulanır. Milli özünüdərk, milli şüurun çiçəklənməsi, milli mədəni təfəkkürdə tarixən qazanılmış keyfiyyətlərin yenidən canlanması 20-30-cu illərdə aşkar şəkildə özünü göstərir. “Folklor əsaslı dil öz xəlqi leksikası ilə gəlir – bu öz yerində; eyni zamanda, sözə estetik münasibəti ilə gəlir” (3, s. 618).

Dilin lüğət tərkibinin zənginləşməsində, inkişafında tərcümə prosesi də mühüm rola malikdir. Nizami Xudiyev qeyd edir ki, həmin illərdə bir sıra ictimai-siyasi məzmunlu əsərlərin dilimizə tərcüməsi lüğət fondunda ictimai-siyasi terminologiyanın zənginləşməsinə, leksik-semantik normanın keyfiyyətə genişlənməsinə, yeni sözlərin yaranma prosesinin sürətlənməsinə imkan yaratmışdır.

Hər bir dövrdə iqtisadi-ictimai həyatda baş verən dəyişiklərin ədəbi dilə bu və ya digər şəkildə təsiri olmuşdur. Azərbaycan ədəbi dili də tarix boyu müxtəlif ictimai-iqtisadi formasiyaların təsirinə məruz qalmışdır. XX əsrin əvvəllərindən başlayaraq ədəbi dil, dil quruculuğu yeni bir mərhələyə keçid edir. Bu haqda prof. Nizami Xudiyev yazır: “20-ci illərdən Azərbaycan ədəbi dilinin ideoloji məzmunu dəyişir, ədəbi dil daha çox ictimailəşir, kütləvi mədəniyyətə xidmət edən vasitəyə çevrilir” (3, s. 631). Ədəbi dilin inkişaf prosesində köklü dəyişiklərin meydana gəldiyi bu dövrün N. Xudiyev iki mərhələyə bölündüyünü qeyd edir: “20-40-cı illər; 40-80-ci illər” (3, s. 633). O yazır ki, 20-30-cu illərdə sürətlə inkişaf edən ədəbi dilimiz milliləşmə dövrünə keçir. 20-40-cı illərdə ədəbi dilin norma planı formalaşır. Fonotik-orfoqrafik, leksik-terminaloji və morfoloji-sintaktik normalar müəyyənləşir. Funksional-üslubi diferensasiya nəticəsində funksional üslubların imkanları genişlənir. 40-50-ci illər birinci mərhələdən ikinci mərhələyə keçid dövrü hesab olunur. Bu mərhələdə ədəbi dildə yeni formasiyalar müşahidə edilir. Ədəbi dil xalq dilinə daha da yaxınlaşır. 40-50-ci illərdə ədəbi-bədii dildə müşahidə olunan xəlqiləşmə prosesi 60-70-ci illərdə isə publisistik və elmi üslublarda da özünü göstərir.

XX əsrdə dil quruculuğunun əsas problemlərindən biri fonotik-orfoqrafik normanın inkişaf tendensiyası və əlifba məsələsi olmuşdur. Nizami Xudiyev “Azərbaycan ədəbi dili tarixi” adlı əsərində bu məsələyə xüsusilə yanaşmış, 20-ci illərdən başlayaraq əlifbadakı dəyişikləri nəzərə almaqla fonotik-orfoqrafik normanın inkişaf xəttini tədqiq etmişdir. 20-ci illərdən başlayaraq ərəb əlifbasından imtina, yeni əlifbaya keçid dövrü, latın əlifabsından istifadə, fonotik-orfoepik və fonotik-orfoqrafik məsələlər, alınma sözlərin orfoqrafiyası ilə bağlı müzakirələr, dialektlərin dilə təsiri, ərəb əlifbasından imtina nəticəsində sait (məs, i əvəzinə ı (ışıq, ırmaq və s.)) və samit (məs, y əvəzinə g (ürəgə, istədiyi və s.)) səslərdə fonetik dəyişiklərin meydana çıxması, 30-40-cı illərdə dilin fonetik sistemi ilə bağlı kəskinləşən tendensiyalar, rus əlifbasına keçid və bununla bağlı yaranan müəyyən problemləri

prof. Nizami Xudiyev əsərində yenidən işıqlandıraraq təhlil obyektinə çevirir. O, birinci və ikinci mərhələdə fonetik norma problemini belə izah edir: “40-cı, 50-ci illərdə ədəbi dildə orfoqrafik sabitlik yaratmaq məqsədi ilə gedən müzakirələr, şübhəsiz ki, 20-ci, 30-cu illərdəkindən fərqlənir; ikinci mərhələdə diqqət orfoqrafiyanın daha konkret məsələlərinə (məsələn: apostroflu sözlərin yazılışı, şəkilçilərin yazılışı, mürəkkəb sözlərin yazılışı və s.) verilir, təkcə fonetik deyil, morfoloji hadisələr təsbit edilir. Məhz 40-cı illərdə orfoqrafiyanın üç prinsipi (fonetik, morfoloji, tarixi-ənənəvi prinsiplər) nəzəri şəkildə qiymətləndirilir” (3, s. 641). 60-80-ci illərdə orfoqrafiya qaydalarının müzakirəsində müəyyən durğunluqlar nəzərə çarır. Bu isə sabit qaydaların yaranmaqda olduğunu göstəricisi olmuşdur.

Əsərdə qrammatik normanın inkişafı məsələsi də tədqiq edilmişdir. Nizami Xudiyev araşdırmalarında göstərir ki, XX əsrin 20-30-cu illərində morfoloji normada ciddi dəyişikliklər müşahidə edilməmişdir. Yalnız feili kateqoriyalarda bir sıra arxaik əlamətlər funksionallaşmışdır. Əsərdə bunlara “əmr şəklının I şəxs təkini ifadə edən -ayım, -əyim şəkilçisi”, “əmr şəklının I şəxs cəmini ifadə edən -alım, -əlim şəkilçisi”, “-malı, -məli şəkilçisinin funksionallığının artması”, “xəbər şəklinin I şəxs təkinin inkarının -mam, -məm forması ilə düzəlməsi (düşünməm, sığınmam, istəməm və s.)”, “xəbər şəklinin indiki zamanını bildirmək üçün -yor formasının işlənməsi (gəliyorum, yazıyorum və s.)” kimi nümunələr gətirilmişdir. Bununla yanaşı, “dəxi” ədatı, “fəqət” (ancaq), “leyk” (lakin), “zira” (ona görə) kimi arxaik bağlayıcılar ədəbi dilin inkişafının birinci mərhələsində aktiv işləklilik qazanmışdır. 40-cı illərin əvvəllərində isə qrammatik normada sabitlik yaranmış və davam etmişdir. Sintaktik norma 20-30-cu illərdə daha çox dəyişikliyə məruz qalmışdır. Bu tendensiyanın prof. Nizami Xudiyev 3 əsas istiqamətini qeyd etmişdir: I. danışq dilinə məxsus lakoniklik, təbii emosionallıq keyfiyyəti ədəbi dilin keyfiyyət faktına çevrilir, cümlənin müəyyən növlərində (şəxssiz, adlıq) funksionallıq güclənir, nidanın sintaktik-semantik imkanları genişlənir və s; II. ərəb-fars sintaksisinin ədəbi dilə təsiri azalır və funksionallığı itir, izafət tərkiblərinin funksional və üslubi əhəmiyyəti azalır; III. avropa dillərinin təsiri ilə dilə yeni siktaktik tərkiblər, mürəkkəb-konstruktiv ifadə formaları daxil olur.

“20-30-cu illərdə sintaktik normadakı təbəddülat normanın özünün daxilə tələbidirsə, 50-ci illərdən başlayaraq, ümumiyyətlə isə 60 70-ci illərdə sintaktik normadakı təbəddülat, bir qayda olaraq üslubların təsiri ilə baş verir” (3, s. 647). Ədəbi-bədii dil XX əsrin əvvəllərindən etibarən özünəməxsus inkişaf yolu keçmişdir. Bədii üslubda həm şeir dili, həm nəsr dili, həm də dram dili həmin dövrün ictimai-iqtisadi, sosial-mədəni mənzərəsini və ədəbi-bədii dilini əks etdirən gözəl nümunələr yaranmışdır. Şeir dilinin formalaşmasında klassik dil ənənələri, Ş.İ.Xətai, M.P.Vaqif, Q.Zakirin dil-üslub ənənələri, türk realist poeziyasının hazırladığı dil-üslub ənənələri, şifahi xalq şeirinin-folklorun dil ənənələri üstünlük təşkil edir. Sovet dövrü ədəbi-bədii dilinin həm birinci, həm ikinci mərhələsində nəsr dili fəal inkişaf xəttinə malik

olmuşdur. Nizami Xudiyev qeyd edir ki, 20-30-cu illərdə nəsr dili publisistik üslubun təsində olmuş, sözün obrazlı deyil, birbaşa deyilməsi meyli mövcud olmuş, 40-50-ci illərdə isə şeir dilində olduğu kimi nəsr dilində də şablonlaşma müşahidə edilmiş, 60-70-ci illərdə isə nəsr dili mürəkkəb bir hal almış, həmçinin nəsr dilinin novator imkanları təzahür etmişdir. N. Xudiyevin dram dili ilə bağlı fikirləri də maraqlıdır. O yazır ki, dram dili birinci mərhələdə sürətlə inkişaf etsədə (məs, C. Cabbarlı yaradıcılığı), ikinci mərhələdə olduqca zəif irəliləyiş müşahidə edilmişdir. Bundan başqa, o qeyd edir ki, 60-70-ci illər dram dilində dramtizm yoxdur və lirizm dramtizm əvəz edir.

XX əsrdə elmi üslub sürətlə inkişaf etmişdir. 20-30-cu illərdən etibarən elmi üslub terminoloji və sintaktik baza cəhətdən zənginləşməyə başlayır. Dəqiq elmlərin inkişafı elmi üslubun bazasını genişləndirir və terminoloji lüğətlər yaradılır. Elmi terminologiyanın zənginləşmə mənbələri kimi üç istiqamət göstərilir: Şərqi dilləri, Avropa dilləri və Şərqi mənbəsi ilə Avropa (rus) mənbəsinin qovuşması. Alim bildirir ki, 20-30-cu illərdə elmi üslubun əsas xüsusiyyətlərindən biri də onun publisistikləşməsidir. 40-50-ci illərdə də elmi üslub inkişaf edərək səsini genişləndirir, Avropa mənbəsinin təsir dairəsi artaraq Şərqi mənbəsinə geri plana salır. Bu illərdə beynəlmiləl vahidlərin işlənməsi tezliyi artır və terminlərin paralel işlənməsi problemini ortaya çıxarır. 60-70-ci illərdə isə elmi ədəbiyyatın xarici dildə üstünlüyü və elmi materialların kütləviləşdirilməsinin zəifliyi ilə əlaqədar olaraq, elmi üslub xalq dilindən uzaqlaşır. 80-ci illərdən etibarən elmi üslub ilə danışıq dili arasındakı uçurumun aradan qaldırıldığı müşahidə edilir. Nizami Xudiyev həmin illərdə dərslər tərtibi ilə bağlı yazır ki, dərslərin tərcüməsindəki nöqsanlar, xüsusilə orta məktəb dərslərinin sadə kütləvi elmi üsluba deyil, qarışıq və mürəkkəb üsluba malik olması təhsilin keyfiyyətinə mənfi təsir edir.

“Əkinçi” qəzetinin nəşri ilə başlayan Azərbaycan ədəbi dilinin mətbuat dili, publisistik üslubu XIX əsrin sonları XX əsrin əvvəllərində sürətlə inkişaf edir. Digər üslubların inkişafında da publisistik üslubun güclü təsiri olmuşdur. Professor Nizami Xudiyev sovet dövründə publisistik dilin əvvəlki dövrlərə nisbətən keyfiyyətcə fərqləndiyini və bu illərdə diferensial ifadə formalarına malik olduğunu yazır. Bunlara siyasi-publisistik dil, elmi-publisistik dil, bədii-publisistik dil və adi publisistik dil aiddir. 20-30-cu illərdə mətbuat dilinin leksikası bir sıra xarakteristik özəlliklərə malik olmuşdur. Bunlardan biri bu dövrlərdə ərəb, fars, rus və türk sözlərinin mətbuat dilində kütləvi şəkildə işlənməsi idi. Həmin illərdə dövrün inqilabi əhval-ruhiyyəsi mətbuat dilinə təsir edərək ictimai-siyasi leksikanın artmasına səbəb olmuş, ikinci dünya müharibəsi illərində mətbuat dilində hərbi leksika aktiv işlənmişdir. 40-50-ci illərdə publisistik dildə sabitlik müşahidə edilirsə də, 60-cı illərdə ədəbi-bədii dildə xalq dilinə qayıdış mətbuat dilinə də təsir edir və dialekt sözləri, xüsusilə kənd təsərrüfatı ilə əlaqəli leksik vahidlər mətbuat dilində işlənməyə başlayır.

Sovet dövründə dirçəliş yaşayan üslublardan biri də rəsmi üslubdur. 20-30-cu illərdə baş verən ictimai-siyasi, sosial-iqtisadi və mədəni inkişafı digər üslublar qədər olmasa da, rəsmi üslubun inkişafına da müəyyən təsir göstərmişdir. Nizami Xudiyev sovet dövrü Azərbaycan ədəbi dilinin inkişafının birinci mərhələsində rəsmi üslubun iki xarakteristik cəhətini göstərir. O yazır ki, həmin illərdə lüğət tərkibindəki dəyişiklik rəsmi üslubun leksikasına təsir etsə də, sintaksisi klassik ifadə üslubunda qalır. Rəsmi üslub geniş olmayan əhatə dairəsi səbəbilə digər üslublardan təcrid olunmuş şəkildə inkişaf edir. “İkinci mərhələdə (40-cı illərdən etibarən) Azərbaycan ədəbi dilinin rəsmi üslubu istər sintaktik, istərsə də leksik quruluşca tədricən demokratikləşir, xalq dilinə yaxınlaşır” (3, s. 666). Sovet dövründə əhalinin kütləvi savadlanması ilə əlaqədar epistolaryar üslub da inkişaf etmişdir. Prof. Nizami Xudiyev yazır ki, 20-30-cu illərdə epistolaryar üslub ədəbi-bədii dilin təsiri altında olsa da, 40-cı illərdən sonra pulisistləşərək konkretləşir və normativləşir.

Nizami Xudiyevin XX əsrin 20-30-cu illərindən sonrakı Azərbaycan ədəbi dili haqqındakı fikirləri dilin inkişafına, onun zənginləşməsinə və müasir dövrün tələblərinə uyğunlaşdırılmasına dair dərin və müfəssəl təhlil ehtiva edir. Xudiyev, bu dövrün Azərbaycan ədəbi dilinin yeni sosial, mədəni və ideoloji şəraitdə necə dəyişdiyini göstərməklə yanaşı, onun gələcək inkişaf istiqamətlərinə dair də mühüm nəzəri təkliflər irəli sürmüşdür. Nizami Xudiyevin XX əsrin 20-30-cu illərindən sonrakı Azərbaycan ədəbi dili haqqında apardığı tədqiqatlar və verdiyi nəzəri mülahizələr, xüsusilə Azərbaycan dilinin inkişafı, zənginləşməsi və müasir dövrün tələblərinə uyğunlaşdırılması baxımından böyük əhəmiyyət daşıyır.

Ədəbiyyat

1. Azərbaycan ədəbi dili tarixi. Dörd cildə. IV cild. Bakı: Şərq-Qərb, 2007, 424 s.
2. Hacıyev T. İ. Azərbaycan ədəbi dilinin tarixi. II hissə. Bakı: Elm, 2012, 392 s.
3. Xudiyev N.M. Azərbaycan ədəbi dili tarixi. Ali məktəblər üçün dərslik. Bakı: Elm və Təhsil, 2012, 686 s.

Rəyçi: F.ü.f.d., dosent Zülfiyyə İsmayıl